

Groepsgedrag discusvissen

Categorie: Discusvissen

Voor de ene hobbyist bestaat een 'groep' vissen uit twee vissen en voor de ander zijn het er minimaal tien. In de praktijk is gebleken dat groepsdieren zich veiliger voelen bij grotere groepen.

Statistisch gezien wordt de overlevingskans groter naarmate de groep groter is. Als een roofdier jou op zijn menukaart heeft gezet dan is de kans dat jij de dupe bent gewoon veel kleiner dan in een grote groep. Het tweede voordeel is dat er veel meer waarnemers aanwezig zijn die gevaren kunnen signaleren. Nu snappen wij natuurlijk dat in onze aquaria geen natuurlijke vijanden aanwezig zijn, maar het instinct van de vissen kan je niet uitschakelen. De grootste vijand voor de (discus)vissen is helaas de hobbyist, omdat wij het immers zijn die stress kunnen veroorzaken in het aquarium. Stress wordt meestal veroorzaakt door slechte leefomstandigheden voor de vissen, slechte of eenzijdige voeding, slechte waterwaarden of onjuiste verlichting. Maar ook te kleine of juist te grote huisvesting kunnen een negatieve bijdrage leveren. Zelfs als deze zaken dik in orde zijn kan het gedrag van de vissen tot problemen leiden als de samenstelling van de groep of groeps grootte uit balans is.

Deze vredelievende piranha zal zeker stress veroorzaken bij de aquariumvissen.

Leren observeren

Het leukste van onze hobby is het goed leren observeren van de vissen en de planten en voor sommigen geldt dit zelfs ook van de (ongewenste) algen. Het vervelende is dat wij niet alle problemen vroegtijdig kunnen waarnemen omdat je er met alleen observeren nog niet bent. Het interpreteren van de observatie is minstens net zo belangrijk. Zelfs al

heb je als aquariaan 20 jaar ervaring dan wil dit nog niet zeggen dat je dit specifieke probleem eerder hebt meegemaakt. Ook hier geldt: dat oefening kunst baart. Het aquariumwater mag nog zo helder lijken, maar het kan ook (giftige) stoffen bevatten die op lange termijn fataal kunnen zijn voor de vissen. Bovendien zijn er zoveel variabelen die op lange termijn tot problemen kunnen leiden dat de werkelijke oorzaak lastig te achterhalen is. Als je bedenkt dat een discusvis ongeveer 15 jaar oud kan worden en dat de gemiddelde discus blij mag zijn als hij 5 jaar wordt, dan kan je ook concluderen dat er nog veel te leren valt. Er is een verschil tussen natuurlijk gedrag en ongewenst gedrag. Zo mag je een roofvis niet verwijten dat hij je jonge visjes op zijn menukaart heeft gezet. Bij discusvissen kan je duidelijk een pikorde waarnemen en de gevolgen waarnemen als de groepsgrootte uit balans is. Maar als eerste moet je de normale communicatie tussen de vissen kennen voordat je gaat analyseren. Om met de basiscommunicatie te beginnen heb ik hieronder een paar gedragingen geselecteerd die je kunnen helpen bij het analyseren van discusvissen.

Een gezonde discusvis:

- Zwemt met alle vinnen omhoog en paradeert statig door het water met een houding van 'moet je mij nu eens zien!'
- Is nieuwsgierig.
- Heeft een goede eetlust en zal snel naar het voer zwemmen om niets te missen.
- Laat zijn stressstrepen, indien aanwezig, nauwelijks zien. Deze streeptekening worden ook wel stressstrepen genoemd. Maar wij zouden het beter communicatiestrepen kunnen noemen. Sommige kweekvormen hebben geen strepen, één streep, 2, 9, of 14 strepen en kunnen de volgende kleuren hebben: zwart, beige, crème of grijs.

Geen

Een

Twee

Negen

Veertien

Maar wanneer je de strepen ziet dan is er toch iets loos en dat duidt er meestal op dat de vis gestrest is of zich onzeker voelt. De laagste in rang toont over het algemeen altijd strepen. Als pispaltje van de groep zal deze altijd wat stress ondervinden. Wanneer de discusvissen alleen de achterste strepen laten zien dan zijn ze klaar om te paren.

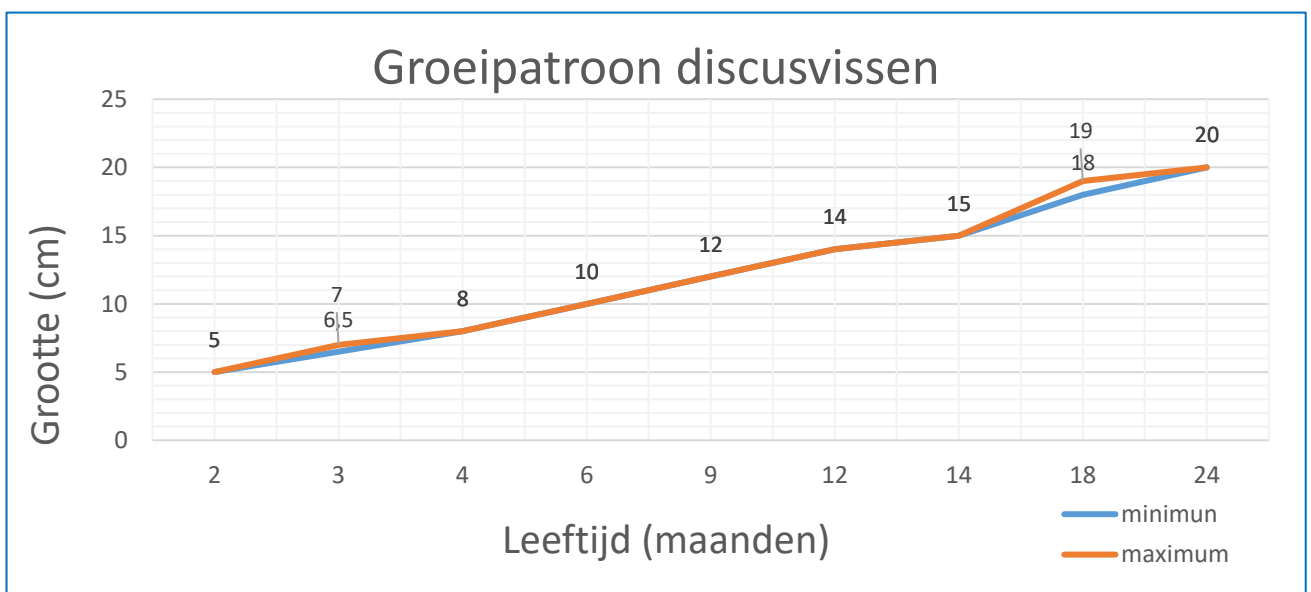
- Heeft heldere kleuren en is vlak van kleur. Wanneer je dagelijks je vissen goed observeert zal je zien dat de kleuren wel eens anders zijn. Ook de voerkeuze heeft invloed op de kleuren van de vis. Visvoer dat caroteen bevat zal de vis dieper laten kleuren. Zelfs de hoeveelheid licht en de kleur van de verlichting hebben invloed op de kleurenweergave. Een discusvis zwemt het liefst in gematigd licht met voldoende schuilgelegenheden. Nu zijn de kleuren ook afhankelijk van de leeftijd en de herkomst van de vis. Sommige kleurschakeringen kleuren pas goed als de vissen ongeveer anderhalf jaar oud zijn. De vissen zijn op zijn mooist als zij ongeveer twee jaar oud zijn en voor een partner pronken. Maar wij moeten ook rekening houden met de oudere vissen.

De kleuren worden wat fletser en er kunnen pigmentvlekken ontstaan. Je zou ook kunnen zeggen dat ze grijze haren krijgen.

Deze vis is 8 jaar oud en eet letterlijk uit de hand. Hij heeft al ouderdomskenmerken, maar heeft met gemak het meeste gezag in het aquarium.

- Heeft stevige ontlasting met een donkere kleur.
- Groeit goed en is niet mager uitgevallen. De grootste groeisput kan je de eerste twee maanden waarnemen, daarna zie je een stijgende lijn. Na ongeveer twee jaar zal de vis langzaam doorgroeien maar dat is eigenlijk niet noemenswaardig meer te noemen. Waar wij wel rekening mee moeten houden is dat niet alle vissen tot JUMBO formaat zullen uitgroeien.

In deze tabel staat het gemiddelde groeipatroon van door Stender gekweekte discusvissen.

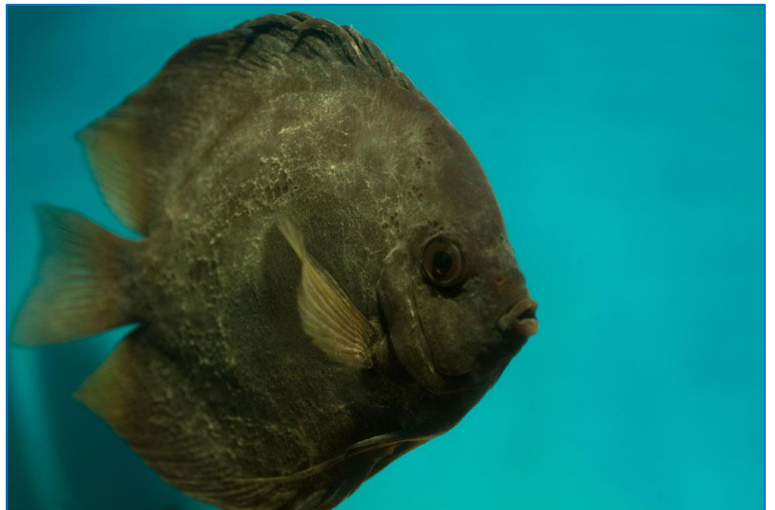
- Heeft geen aangeboren afwijkingen en de vorm heeft de juiste verhouding. Dit is eigenlijk een open deur maar er schuilt een hoop waarheid in. Nu kunnen niet alle vissen van wedstrijd kwaliteit zijn. Een gezonde vis mag best een afwijkend kleurenpatroon hebben en niet perfect van vorm zijn.

Nu zouden wij dit lijstje nog veel verder kunnen uitwerken maar dan streven wij wel voorbij aan het doel van dit artikel. Toch ben ik genooddaakt om ook een aantal kenmerken van een gestreste of zieke vis te vermelden, voordat wij overgaan op het groepsgedrag van de vissen.

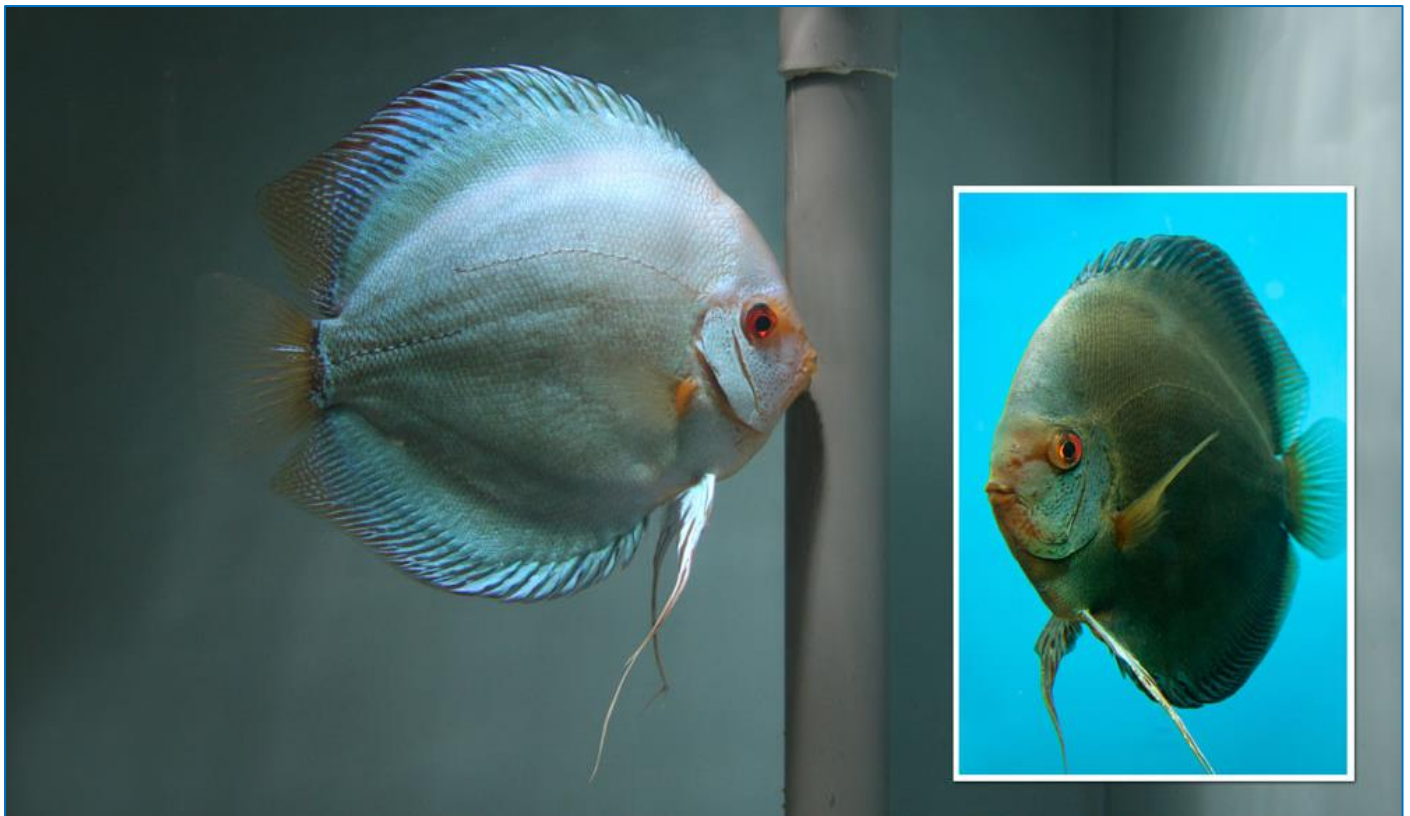
Een gestreste discusvis:

- Kleurt volledig zwart of laat juist zijn stressstrepen zien, soms in het wit en zwemt met geknepen vinnen of hapt venijnig naar een andere discusvis.
- Met ingetrokken vinnen die zo snel mogelijk en onzichtbaar wil wegglijden omdat deze duidelijk zich niet op zijn gemak voelt.
- Die volledig zwart is en zich niet lekker voelt, soms echt ziek is en zich het liefst zal verschuilen op een donkere plek.

Natuurlijk zullen hier ook uitzonderingen zijn op de regel. Op de foto hieronder zie je twee keer dezelfde vis! Na het leggen van de eieren gaan de toekomstige ouders huidsecret aanmaken waardoor zij meestal donkerder kleuren. Helaas is dit niet altijd het geval want bij sommige kleurschakeringen is de verkleuring niet of nauwelijks zichtbaar!

Een duidelijk geval van een kruisbesmetting.

Een gezonde discusvis met huidsecret kan veel donkerder uitvallen.

Het probleem wordt alleen lastiger als je bedenkt dat gezonde stress ook bij het leven van de vis hoort. Sommige vissen moeten nog hun rangorde in de groep bepalen en andere weten al dat zij tot de pispaltjes behoren. Het zijn vooral de verschuivingen in de rangorde die voor problemen kunnen zorgen. Hoewel (discus)vissen zich niet verbaal kunnen uiten, kunnen zij uitstekend met hun lichaamstaal communiceren. Voor de liefhebbers nog even een summier lijstje:

- Tijdens een ruzie de strepen tonen betekent vaak het tonen van ondergeschiktheid en snel wegwezen. Wat tot gevolg heeft dat de ruzie vaak weer snel over is. Maar wanneer er echt hoogoplopende toestanden ontstaan kunnen de strepen echt lichter worden dan de rest van het lichaam. De vis weet dan niet van opgeven omdat ze dan vaak aan elkaar gewaagd zijn.
- Bekkentrekken betekent dat ze hun onderlinge krachten meten en willen laten zien 'wie de sterkste van hun is?' En wanneer ze elkaar dan ook nog eens leuk vinden knikken ze naar elkaar terwijl ze elkaar passeren. Dan weet je dat het flirtende vissen zijn.
- Met de koppen tegenover elkaar en dan driftig schoksgewijs vooruit komen betekent min of meer 'wegwezen want je komt op mijn privéterrein.'
- De tegenstander verjagen en wanneer dat niet lukt dan is een stoot de volgende optie.
- Naar de staart happen en krachtig pikken zal nog meer overredingskracht geven. In het ernstigste geval kunnen de vissen elkaar flink beschadigen wat weer tot infecties kan leiden.

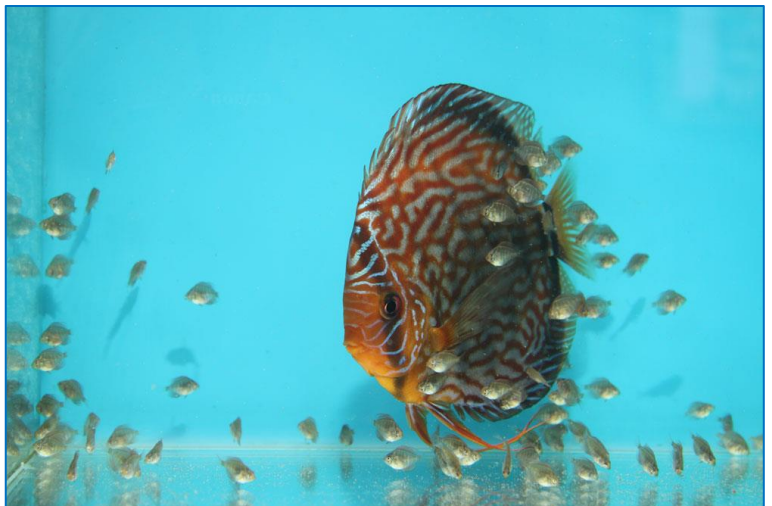
Groepsgedag bij zieke vissen

Maar moeder natuur heeft ook voor bijzondere uitzonderingssituaties gezorgd. Zieke vissen zullen zich hoofdzakelijk afzijdig houden om de andere niet te besmetten en zij voelen zich, net als zieke mensen, ook het prettigst als ze met rust worden gelaten. Helaas heeft het afzijdig houden van de gezonde vissen in ons aquarium weinig nut omdat die leefomgeving gewoon te klein is. De overige vissen zullen de zieke vis zo veel mogelijk met rust laten en de zieke vis niet storen tijdens het eten. Als de vis het echt heel moeilijk heeft dan kunnen de vissen de zieke vis ook ondersteunde stootjes geven zodat de vis weer overeind komt. Het lijkt dan net alsof zij willen zeggen 'niet op geven!' Is de vis overleden dan wordt de dode vis zo veel mogelijk vermeden.

Groepsgedag bij jonge visjes

Ook bij de aller jongste discusvissen is het instinct al goed ontwikkeld. Zo weten de jongen dat ze naar de ouders moeten zwemmen om te overleven. De eerste prioriteit is in de groep blijven en aansterken van het huidsecreet van de ouders. De vraatzucht is al aanwezig en het enige wat telt is eten en nog eens eten, maar alles gebeurt binnen de dichte nabijheid van de ouders.

Deze jongen hebben het punt bereikt dat ze ook van de bodem eten, maar de visjes hebben het nog te druk met zichzelf. Er is zelfs geen pikordegevoel aanwezig!

Zodra je de jonge visjes eten geeft kan je de groepsgedragingen goed waarnemen. Want zien eten doet eten, wat weer het veiligheidsgevoel versterkt. Binnen de groep blijven blijft belangrijk, maar de individuele karakters ontwikkelen zich snel. Omdat de visjes in een grote groep opgroeien is de pikorde minder van belang. Trouwens het heeft ook weinig toegevoegde waarde omdat de groep gewoon veel te groot is om je daar druk over te maken! Ondertussen hebben de ouders ook niet stil gezeten. Elke mogelijke bedreiging wordt op een veilige afstand gehouden. De jongen worden pas losgelaten zodra de ouders merken dat er geen eer meer te behalen valt om de groep bij elkaar te houden.

Op dat moment zie je dat de oudere vissen met het paartje weer een gezamenlijke groep gaan vormen waarbij de jonge visjes in de grote groep worden opgenomen.

Groepsgrootte en verhouding

Als je met een te klein groepje discusvissen begint zullen de macho's de watjes snel de baas zijn. Het gevolg is dat de macho's al het voer opeisen en de watjes langzaam ondervoed raken. Door de stress zullen de watjes zich afzijdig houden, waardoor de macho's meer macht krijgen. Uiteindelijk zullen de watjes langzaam weg kwijnen (R.I.P.). Omdat het aantal vissen afneemt hebben de macho's het nog gemakkelijker waardoor de overige vissen nog meer gestrest raken. Nu zou je de top macho's van de pikorde kunnen verwijderen, maar dat geeft geen enkele garantie. Bovendien neemt macho nummer twee zijn taak over.

Als de groep discusvissen groot genoeg is dan moeten macho's te veel strijden. Bovendien is het bekende spreekwoord 'als twee honden om een been vechten loopt de derde ermee heen' nog steeds van toepassing.

De gevolgen van de pikorde worden duidelijk zichtbaar als de vissen geslachtsrijp worden en er gevochten wordt om de gunst van een vrouwtje. Als er zich een paartje heeft gevormd dan kan een paartje het gehele aquarium opeisen. Een paartje kan hun nest zo fanatiek verdedigen dat zij zelf of de andere vissen beschadigd raken. Persoonlijk ben ik wel blij met een dergelijk paartje omdat het laat zien dat het in ieder geval een goed ouderlijk instinct heeft ontwikkeld. Als de verhouding man/vrouw in balans is, dan wordt de mannelijke aandacht verdeeld over de vrouwtjes. Op een gegeven moment was de verhouding in mijn showaquarium scheef gegroeid. Het gevolg was dat alle mannelijke vissen aandacht van een specifiek vrouwtje opeisten. Je zou ook kunnen zeggen, dat zij 'te' gewild was. Op een gegeven moment was het één tegen vijf. Op zich een mooi schouwspel, maar een nest van verschillende kleurschakeringen is eigenlijk niet echt gewenst.

Als de groep verschillende kleurschakeringen heeft, dan zullen de vissen het liefst een paartje vormen met dezelfde kleurschakering. Is er geen andere keuze, dan zijn multiculturele kleurschakeringen het gevolg. In een showaquarium is dit niet zo erg omdat de kans dat de jongen groot worden gering is. Bij een kweker zal je deze situatie niet zo veel tegenkomen omdat hij de kleurschakering zo zuiver mogelijk wil houden.

Verschillende kleurschakeringen kunnen ook mooi zijn.

Groepsgedrag beïnvloeden

Kort samen gevat is de groeps grootte afhankelijk van de leeftijd van de jongen. De problemen komen pas als de groep te klein is. De oplossing is eigenlijk heel simpel. Vergroot het aantal vissen in de groep. En dan bedoel ik ook echt vergroten! Twee nieuwe visjes zal het groepsgedrag niet snel veranderen. Bovendien moeten de nieuwe vissen eerst aan de nieuwe situatie wennen en hun pikorde bepalen waarmee het probleem dus niet meteen is opgelost.

120 discusvissen leven in harmonie in een aquarium van 380 liter.

Nu zou je dezelfde grootte vis kunnen toevoegen of zelfs het toevoegen van grotere exemplaren behoort tot de mogelijkheden, maar dat geeft geen enkele garantie op slagen. De grootte van de vis heeft niets te maken met de pikorde. Zo heb ik een oude jumbo in mijn showaquarium die als battleschip door het aquarium zwemt. Zijn aanwezigheid straalt al zoveel gezag uit dat de overige vissen hem met rust laten. Het zijn juist de onderliggende rangen die de problemen kunnen veroorzaken. In plaats van grote vissen toe te voegen kan je ook een grotere groep kleine discusvisjes toevoegen. Zo houd je de groepsleeftijd in evenwicht en het is de leukste en de goedkoopste optie!

Opmerkingen:

In de natuur zwemmen ook verschillende leeftijden bij elkaar. De groep vergroten is helaas niet altijd mogelijk. Als het niet mogelijk is dan is het aquarium niet geschikt om een groep discusvissen te houden.

Het tijdelijk verplaatsen van een paartje

Een showaquarium is ongeschikt voor het grootbrengen van een nest discusvissen, maar dat wil nog niet zeggen dat het niet mogelijk is. Voor het oefenen van het paartje kan het een goede omgeving zijn. Als je echt wilt kweken dan kan je beter het paartje tijdelijk in een kweekbak plaatsen. De kans dat je jongen het overleven is aanzienlijk groter. Nu kunnen de paartjes ook ruzie krijgen over het opvoeden van de jongen. In dat geval kan je één van de twee weer naar je showaquarium verhuizen zodat hij of zij weer tussen de overige discusvissen kan aansterken. Uiteindelijk zal de partner ook moeten volgen want het blijven groepsdieren. Zolang de groep maar groot genoeg is zal alles uiteindelijk weer harmonieus samenleven. En dan kan de soap in het aquarium aan een nieuw hoofdstuk beginnen.